

AMICULU FAMILIEI.

FOIA SEPTEMENARIA

PENTRU

INSTRUCTIUNE si DISTRACTIUNE.

Va eși in fie-care septimana odata — Marti'a. — Pretiulu de prenumeratiune pre unu anu intregu e
4 fl. v. a. [10 franci — lei noi] pre unu cursu semestralu 2 fl. v. a. [5 franci — lei noi.]

SUPERIORITATEA VIETIEI SOCIALE ASUPR'A VIETIEI INDIVIDUALE.

(Estrasu din o conferinti'a).

(Continuare).

Acum, cându numai începe nici o indoiela asupra doctrinei care considera societatea că o fiintia vie, că unu organismu — detoria noastră este a ne introduce in câte-va din societatile, cari au fostu mai bine studiate, spre a vedé in fine deca realitatea faptelor corespunde cu teoria espusa.

Vomu cautá prin urmare a aretá *intre ce vietii sociale este superiöra vietiei individuale? cari suntú functiunile sale particulare? si că in vietii comuna suntú acte de care individulu este incapabilu sub raportulu organicu si moralu.*

La albina si la furnica preminentia societatiei nu e dificila de demonstratu, de óre-ce cea mai mare parte din ele au pierduu functiunea reproductiunei si 'si consacrá tota vietii unu travaliu specialu. — Fie-care individuu face aci abnegatiune de propri'a s'a individualitate spre a se consacrá exclusivu la indeplinirea partiei sale de detoria, veghiându in acela-si timpulu cu o grija gelósa că si ceilalti semeni ai sei se faca totu că densusu.

Ast-feliu, regin'a 'si asuma sarcin'a de a face óne cari trebuie se produca lucratori stupulu intregu.

Unele din ele se obliga de a merge se culéga de pe flori sucurile necesare, pe cându altele construescu fagurii, ér' nutricele ingrijescu de alimentarea larveloru nascúnde.

Acést'a specialitate a functiuniloru face că o insecta, asiediata in rangurile inferiöre ale animalitatiei se indeplinésca lucrari cari escita admiratiunea observatoriloru celoru mai sagaci, dar' face in acela-si timpulu că vietii fie-carei albine se aiba puçina insemnatate deca se compara cu vietii stupulu intregu.

Acela-si lucru se petrece si cu vietii furniceii comparata cu a furnicarului.

Specialitatea functiuniloru impune fie-carui individuu fia masculu seu femelu, resboitoriu seu lucratoriu, constructoru, sclavu seu ecelororu, obligatiunea de a nu indepliní de câtu o parte minima din functiunea ce imbracisicéza comunitatea si se scie fórté bine că divisiunea travaliului este unulu dia principiile cari au avutu iniriurirea cea mai fericeita asupra progresului.

O albina singura, spre exemplu, se fia óre capabila de a construi una facturo seu de a produce miere?

De siguru că nu; si cá proba, se ne aducemu amente de casulu urmatoriu, reportatu de toti entomologistii, si a cărui autenticitate este mai presusu de discutiunile nóstre:

„S'au isolatu albinele si s'a pusu la dispositia fie cărei'a, ceea ce este necesaru alimentatiunei si lucráriloru lorú; dar' ele numai sciura neci se adune, neci se fabrica miere.

Talentele lorú disparu asié-dara cu deseversire cându suntú isolate, si nu aparú de câtu atunci cându revinu érà-si la starea sociala.

La castoru, care vietuesce de o data in insolamentu si in societate, este mai facilu de câtu

la albina ori la furnica de a vedé cum viéti'a in comunu intrece intr'unu modu simtitoriu viéti'a singurateca. Acestu rodiatoru cându se separa, cându fuge de semenii sei, aréta o inteligentia inferióra inteligintiei mai tuturoru bestiiloru din ordinea s'a; dér' indata ce afinitatea soçiala lucréza asupr'a lui si 'lu transfórma in organulu unui tribu, indata ce viéti'a s'a propria devine o functiune, facultati eminenti si de totu nóue se ivescu imediatu.

Ast-feliu se vede aparându: dulgheri, marinari, zidari si ingineri hidografi — Zăgasuri cu maiestrie construite oprescu cursulu riuletieloru si creéza elesteuri artificiale alu căroru nivelu remâne totu-dea-un'a acel'a-si. — In aceste lacuri ei redica pe stâlpi case cu dóue etage cari punu de odata familiile si provisiunile loru in sigurantia. — Sentinele veghiéza la prevenirea si indepartarea pericolului comunu asié de bine cá o asoçiatune de castori cu tóta inferioritatea individuala a acestoru animale, presinata o viéti'a cu multu mai superióra decátu a unoru selbateci, pre cându existenti'a castorului isolatu este cu diece grade sub existenti'a Australianului celui mai stupidu.

Aceste mici animale nu dau lectiunile cele mai instructive si mai perfecte despre indeplinirea datoriiloru soçiale, pe cari déca le-amu observá cu strictetie sum siguru cá amu dá lovitura de graçia acelor cugetari anguste, acelor spirite marginite care cofundate in intunecimea egoismului loru nu cauta adeverat'a fericire decátu numai in sustienerea si aপরera interesului personalu.

In soçietatile umane agentulu unitatii cugetarei si alu actiunei, este dupa cum amu mai spusu, limb'a. — Ea stabileste intre ómeni unu feliu de continuitate si le dá midilócele de a simtî in acelasi timpu acelea-si lucruri exactu cá si cum ar' fi uniti prin midiloculu unui sistemu nervosu. De aci resulta starea conseienta si unitatea de existenti'a a organisatiuniloru superióre. — *Limb'a este termometrulu cu care se mesura gradulu de civilizatiune alu popóreloru;* — *acolo unde acestu agentu potinte reproduce unu numeru infinitu de idei, fie concrete, fie abstracte, unde are cá auxiliaru scrierea, imprimari'a, telegrafulu etc. acolo veti intâlni de siguru o viéti'a considerabila, o cultura inaintata, pre cându din contra cu câtu limb'a si auxiliarii sei suntu mai re-*

strânsi, cu atâtu viéti'a soçiala este mai aprópe de starea primitiva. — Cumcá vorbirea nu este unu faptu individualu, se vede ánca si din acést'a cá cu tóte tentativele urmarite cu perseverantia, nici o data savantii asociati n'au potutu se creeze o limba. — „Inventiunea arcului“ dice Condorcet, vorbindu despre progresele spiritului umanu „este oper'a unui omu de geniú, pre cându la formatiunea limbei a contribuitu omenimea intréga.“ Omulu, afirma scól'a positivista, nu este de câtu organulu vorbirei cu acelasi titlu cu care laringele este organulu vócei; si precum acést'a separatu de corpu pierde vócea, totu asemenea omulu despartitu de soçietate 'si pierde grainulu. — Vorbirea sub forma de traditiune si de scriere produce o memoria colosala si permite de a capitalisá descoperirile atátoru generatiuni succesive fora de care omulu singuru devine incapabilu de o multime de progrese.

O alta consecintia a limbagiului consideratu cá semnu reprezentativu alu ideei, este de a fortificá inteligenti'a omului prin agentii abstractiunei si ai generalisatiunei ce nu se intâlnescu nici o data acolo unde nu e limba, si cari din contra exista totu-d'a-un'a, celu puçinu in stare elementara, veri unde se intâlnesce o limba adeverata.

Cu generalisatiunea, abstractiunea si memori'a soçiala, omulu obtiene elementele scientiei care este complectu si absolutu streina individului isolatu. — *Sciinti'a este asié-dar' si ea unu faptu puru soçialu, pe care omulu póte se o obtiena cá organu dar' nu va poté nici odata se o traga din propriulu seu fondu.*

Ómenii mari, aceste geniú fecunde, aceste inteligentie vaste, ar' poté óre se exerciteze vre-o actiune déca soçietatea nu le-aru oferí atâtea bogatii materiale si intelectuale acumulate cu inceptulu in trecutu? déca n'ar' fi in jurulu loru o populatiune, caractere, inteligentie si organisatiune soçiala?

Se intielege cá nu.

Considerati pe Schakspeare, Lamartine, Victor Hugo buna-óra. Ce drame ar' fi pututu se scrie, ce románe, ce poesii, fora nenumeratele traditiuni ale vietiei civilizate, fora esperientiele variate cari dintr'unu trecutu departatu au ajunsu pâna la dénsii si au venitú se le imbogatiésca spiritulu?

fora acést'a limba la care sutimi de generatiuni au lucratu, au desvoltatu-o, au inavutitu-o?

Luati unu Vatt cu totu geniulu seu de inventiune, inchipuiti-ve că elu traiesce intr'unu tribu unde ferulu e necunoscutu séu mai bine presupuneti-lu născutu in midiloculu Engliterei fora se fi cunoscutu mestesiugulu tornatoriei. Credeti óre, că ar' fi avutu multe sianse că se creeze masin'a cu vapori.

Imaginati-ve unu Laplace, privatu de ajutorulu acestui sistemu de matematica si a cărei desvoltare ne este imposibilu de urmariu dela originea lui, ar' fi ajunsu elu óre asia de departe in Mecanic'a cerésca.

Trecéndu la o alta clasa de ómeni, la acei'a ale căroru actiuni ocupa in particulariu pe adoratorii eroiloru, adeca la gubernanti si generali, aceea-si lege o vedemu si aici esistându in tóta vigórea s'a. Xenofonte n'ar' fi dusu la unu bunu sférsitu celebr'a s'a retragere, déca cei diece mii ar' fi fostu slabi, lasí séu insubordonati. — Cesaru n'ar' fi indeplinitu asia de repede cuceririle sale déca n'ar' fi avutu trupe disciplinate, care se nu fi primitu dela generatiunile precedinti, prestigiulu, tactic'a si organisatiunea loru. Si pentru a luá unu esemplu modernu: geniulu strategicu alu unni Moltche n'ar' fi pututu triumfá de siguru in acele mari resbóie déca la spatele lui n'ar' fi avutu o natiune de 40 milióne spre a-i produce soldati si déca acesti soldati n'ar' fi avutu unu corpu viguros, unu caracteru resolutu, o natura docilá si n'ar' fi fostu capabili de a esecutá ordinele generalului cu inteligentia.

Numai atunci amu poté esplicá progresulu soçialu cá exclusivu datoru ómeniloru mari cându ar' fi posibilu cá unu Newton se se nasca intr'ó familia Hotentota, cá unu Eliade se apara in midiloculu Adamantilonu spre esemplu, — cu alte cuvinte cându ómenii mari, ómenii de geniú, ar' poté se apara pretutindenea si in veri-ce conditiuni.

Dar' cându sciint'ia biologica finesce prin a ne convinge că este imposibilu cá unu Aristotele se provina din unu tata si o muma alu căroru unghiú façialu mesóra 50°. Cându nu esista cea mai mica siansa de a vedé nascéndu-se unu Beetowen intr'unu tribu de canibali ale căroru coruri in façi'a unui ospetiu de carne umana sé-

mâna cu unu urletu ritmicu: nu suntemu óre siliti a admite că genes'a omului mare depinde de lungi serii de influentie complexe cari au produsu ras'a in midiloculu cărei'a apare si starea soçiala la care acést'a rasa a prevenitu cu incetulu.

Déca e adevveratu că ómenii mari potu se modifice natiunile in structura si actiunile lor, nu e mai puçinu adevveratu asemenea că inaintea aparitiunei lor, au fostu modificatiuni cari au constituitu progresulu nationalu.

Cá si generatiunea din care facu parte, cá si institutiunile, limb'a, sciint'ia si obiceiurile, cá si multimea artiloru si a aplicatiuniloru lor, ómenii mari nu suntu decátu resultant'a unui enormu agregatu de fortie cari au lucratu impreuna seculé întregi. (Finca va urmá.)

Mariei.

Vescedíta de gré gele	Cu ce sânta curatía
Ochiulu spre pamentu tiéntitu,	Eu pe tine te-am iubitú,
In calea victiei mele	Tu o scii! . . . căci cu urgia
Ast'felu eu te-am întâlnitu.	Ceialalti te-au parasitu.
Cum am plânsu si ce durere	Limb'a loru inveninata,
Pentru tine am semítu.	Nici pe min' nu m'au crutiatu;
Ti-au spusu lacrimile mele,	Dar' cu frunte inaltiatá,
Anim'a ce ti-am deschisu.	Pentru tine le-am portatu . . .

*

Ani întregi de-atunci trecura,
Adi straluci cá si o stea . . .
Cá iubire-mi arunci ura,
Cá iubire umbr'a t'a.

Dar' ascépta, . . . de suspine
Poti iar' parte tu avea. —
Si-o se ridu atunci de tine!
— Ba! si-atunci voiu lacrimá!

Temisior'a, 1-13 decembrie 1879.

Sanit'a Sangu.

Suspine.

Déca 'n treidieci si-un'a tómné	Unii ridu si bucariei
Dí senina n'am avutu,	'Si dau sufletú-'ncântatu,
O! atunci respunde-mi Dómne,	Eu din cup'a veseliei
Pentru ce m'am si nascutu	Nici odata n'am gustatu!

Cá se plângu? Dar' in tacerea	Triste 'mi páru in lume tóte,
Vietie-mi făr' de norocu,	Viet'ia mi-e-unu negru chinu,
Nu mi-a storsu óre dorerea	Sufletulu meu nu mai poté
Multe lacrimé de focu?!	Nici se plângu celu pucinu!

Sub o pétra solitara,
Dómne, asiu fi mai fericitu;
Cá-ci a dileloru povara
Sufletulu mi-a obositú!

IFIGENI'A in TAURI'A

Tragedia in V acte.

— Dupa Euripide. —
(Urmare.)

Actulu IV.

Ifigeni'a. Oreste. Pilade. Servitóre

Ifigeni'a (catra servitóre)

Esiti, grigiti de tóte, in ordine se fie,
Precum pretinde-alu jertfei usu si ceremonia. —

(Catra Oreste si Pilade)

Aci-i, o, juni, scrisórea; si m'ascultati, ce vreu!
Nu-i nimene acelasi, nestramutatu mereu
In dile norócóse, cá 'n tempuri de nevoi;
Me temu deci, cá acela, ce-i gat'a dintre voi
A-mi duce ast'a carte la loculu destinat,
Nu-si va impliní cuventulu, indata ce a scapatu
Din ast'a tíera, liberu, in patri'a-i dorita.

Oreste.

Ce vrei se facemu dara, se fi mai liniscita?

Ifigenia.

Vreu se m'asigureze prin juramentulu seu,
Scrisórea-mi c'o va duce la cine dorescu eu.

Oreste.

Si tu asemine vei depune juramentu,
Cá dinsulu póte 'n pace lasá acestu pamentu?

Ifigenia.

Firesce; cum ar' duce álcum a mea scrisóre?

Oreste.

Si regele, ce cugeti, nu va fi 'ncontra óre?

Ifigenia.

Nu. Voiu se ceru ántâia alui consimtiementu.

Oreste.

Incepe deci, Pilade, tu, sacrulu juramentu.

Ifigenia.

Dî: dá-voiu ast'a carte in mâna la ai tei.

Pilade.

Voiu dá ast'a scrisóre in mâna la ai tei.

Ifigenia.

Si eu ér' — dreptu respłata — ti-dau viéti'a tie.

Pilade.

Dar' dintre diei pe care lu chiami de marturia?

Ifigenia.

Pe din'a Artemide, in cas'a cui servescu.

Pilade.

Ér' eu pe doşmulu lumei, pe zeus celu cerescu.

Ifigenia.

Si déca juramentu-ti calcându, m'ai insielá?

Pilade.

Se nu vedu a mea tíera! Ér' tu, de-lu vei calcá?

Ifigenia.

Se nu potu calcá vie p'alu Greciei pamentu!

Pilade.

Dar' fi cu atentiune mai amu inc'unu cuventu.

Ifigenia.

Se-audu, vorbesce dara, se facemu cum e bine.

Pilade.

O mica esceptiune, te rogu fă pentru mine:
Si-anume: barc'ami slaba unu ventu de o-ar sdrobí,
Si acést'a carte scrisa in valuri ar perí
Cu-a mele pretióse obiecte impreuna,
Si-abia cu viéti'a-mi, numai, scapá-voiu de fortuna:
Se nu mai fiu si-atunce legatu de juramentu.

Ifigenia.

Scii ce se facemu dara? Audi si prin cuventu,
Se-ti spunu, ce-am scrisu in carte. Asié va fi mai
[bine.

De vei puté scrisórea Pai mei s'o duci cu tine:
Va spune dins'a tainicu totu ce se afla 'n ea.
Ér' de va perí in valuri, si tu vei remané:
Vei spune prin cuvinte cuprinsulu ei.

Pilade.

Pré bine,

Pe diei me juru. Dar' spune-mi, in tíer'a ta la cine
Se ducu scrisórea ast'a, si ce am eu de-ai spune?

Ifigenia.

Mergi, cauta pe Oreste, p'alu regelui fiu june,
Si spune-i: A t'a sora, ce-i dicu Ifigenia,
De si fiu in Aulid'a jertfita, adi e via,
Si éta, ce-ti trimite.

Oreste.

Ah! . . . Unde-i dins'a óre? . . .

A re'nviatu? . . . nu-i mórtá? . . .

Ifigenia.

Aci stá in picióre.

Dar' cu intrebari acum'a tu nu o conturbá.

(Incepe a cetí epistóla).

„O dú-me, frate, acasa, si nu me mai lasá
„Se-mi trecu viéti'a 'n gele p'acestu pamentu
[barbaru,
„Jertfindu vietí curate p'unu sângerosu altaru . . .

Oreste.

A! ce se dicu, Pilade? La ce noi am ajunsu!

Ifigenia (centinuându cetirea).

„De nu vii: de-alu meu blastemu se fii pe vecí
[patrunsu,

„Si tu, si a t'a casa, repausu se n'ai in lume,
„Oreste!“ (catra Pilade) tiene 'n minte se nu uití
[acestu nume.

Pilade.

O! diei sfinti!

Ifigenia.

Pentru mine de ce te rogi la diei?

Pilade.

Mi-ratacise mintea; dar sciu bine ce vrei.
Urméza mai departe!

Ifigenia.

Spune-i si prin cuvinte
Că din'a Artemide — cându bunulu meu parinte
Voia se me ucida — in loculu meu a pusu
Unu cerbu sub cruntulu palosiu, si-aici ea m'a
[adusu.
Atât'a vreu se scia; si 'n carte — aceste suntu.

Pilade.

O! ce usioru mi-e dăra facutulu juramentu!
Si-alu implini nu'ntârdiu nici macar o clipita.
Scrisórea, ce-ti trimite a t'a sora iubita,
Eu o aducu, Oreste, si 'n mâna-ti o depunu

Oreste.

Eu, for' a o deschide, o ieu, si me supunu
Placerei, ce imi face adi dulce-a mea viétia.

(Imbraçisiéza pe Ifigenia),

O, sora adorata! de si aceste bratie
Te stringu căm cu 'ndoiéla, alu meu sufletu
[plutesce

Pe valuri de placere, la tine cându privesce.
Dar' tu pentru ce ore te 'ntorci in alta parte,
Si nu vrei se dai façia cu dulcele teu frate,
Ce cugetái mai înte că 'nveci n'o se-lu mai vedi?

Ifigenia.

Ce? tu cu mine frate? nebunu esti, séu visedi?
Cându elu colo, departe in Argos vietuesce!

Oreste.

Dar' astadi nu-i acolo p'aici elu refacesce.

Ifigenia.

Au Climmestr'a, fic'a lui Tindaru, te-a nascutu?

Oreste.

Chiar' ea cu Agamemnon pe ambii ne-au crescutu.

Ifigenia.

Ce dici? Ai documinte, se poti aste 'ndreptá?

Oreste.

Am, dieu. Din cas'a nóstra potu multe-a-ti insirá.

Ifigenia.

Eu te ascultu, vorbesce.

Oreste.

A-ti spune 'ntáia vreu,
Ce sciu dela Electr'a: de cert'a lui Atreu
Cu frate-seu Thieste, O tienti in memoria?

Ifigenia.

Unu mielu fú caus'a, cu lân'a auria.

Oreste.

Tu ai eternisat'o in pâanza pretiósă.

Ifigenia.

Asie-i. O! dile scumpe! o, suveniru frumóse!

Oreste.

Ér' intr'unu locu tiesut'ai si sórele lucinte

Ifigenia.

Cu fire subtirele . . . Mi-aducu curatu aminte.

Oreste.

Acum'a voiu a-ti spune, ce insumi am vediatu
Cu ochii mei armur'a lui Pelopu (ce-a avutu
Pe sine, cându de soçia prin lupta si-câscigase
Pe mândr'a Hipodome) e totu la noi acasa,
Si stă totu in chili'a ce-a fostu a t'a odata.

Ifigenia.

Destulu! mai multu nimica! O, sórte indurata! —
Iubitu Oreste, tu esti! gasitu-te-am er' eu;
Departe de-a mea tiéra: dar' totusi — esti alu meu! . . .

Oreste.

Si tu a mea, iubita! de si faim'a mi-spunea,
Că 'n asta lume nu voiu mai multu a te vedé.
Ah! ochi-ti ardu in lacrimi... tu plângi de fericire,
Că anim'a-mi, ce-i beata de dulce a t'a privire.

Ifigenia.

Cându sórtea rea din giuru-ti plângéndu m'a
[alungatu,
Erai copilu de léganu, pe bratiu inca portatu . . .
Ah! ce se diu acum'a?... N'am vorbe, se esprimu
Simtírea, ce mi-o tinde acestu momentu sublimu...
Ce vedu aci mi-pare mai multu de cătu minune.

Oreste.

De-acum totu impreuna vomu duce dile bune.

Ifigenia.

Iubiii mei! Placere de totu neasceptata
Intra in sinu-mi astadi; me temu, va trece 'ndata,
Va disparé in aeru, cá visu amagitoriu. —
Pamentu alu tieréi mele! plaiu dulce, roditoriu,
Ce dintr'unu muguru fragedu unu cedru ai formatu,
Asié frumosu, puternicu: fii binecuventatu!

Oreste.

Ne tragemu dintr'o vitia stravechia, renumita:
Dar' sórtea nóstra, sora, e multu nefericita.

Ifigenia.

Simtit'am eu acést'a, cându tatalu meu voia
C'unu palosiu in Aulid'a grumazii a-mi taiá . . .

Oreste.

Par' că te vedu acolo, si nu aici iubita.

Ifigenia.

Cându — gat'a, cá mirés'a lui Achil', stralucita,
Sosindu de-acasa — 'ndata m'au dusu dreptu la
[altaru,
Si-acolo de-a mea mila toti, toti plângeau amaru...
O, o! tempulu acel'a! . . .

Oreste.

Destulu regretu si eu
Aceé'a cutezare a parintelui meu.

Ifigenia.

Tractarea-i a fostu cruda, nedémna de-unu parinte.
Si-unu reu mai multe nasce . . .

Oreste.

Cu ceva mai 'nainte,
Erá se-mi lasu, vai, si eu viétia mea aice,
Ucisu de a t'a mâna, o! sóra neferice. —

Grozava intemplare!

Ifigenia.

O, frate multu iubitu!

Cu mórtea se dai fačia puçinu adi a lipsitu.
Erá se mori, vai mie, junghiatu de mân'a mea!...
Si cine scie, lucrulu ce capetu va avé?
Se scapu a t'a viétia poté-voiu, o iubite?
Aflá-voiu modu si cale p'ascunsu a te trimité
De-aici, din gur'a mortii, acasa 'n tiér'a ta?
Séu fi-voiu dór' silita adi sângele-a-ti versá?
Se te trimitu cu-o barca pe mare-ar' fi mai bine?
Séu pe uscatu, pedestru?... Amaru, amaru de tine
De vei plecá pedestru pe asié lunga carare,
Si totu p'intre popóra selbatice, barbare!
Cu-o barca p'intre stânci ér' pe marea víforósa:
E si mai lunga calea si multu mai primejdiósa.—
Vai nóue! cine óre, ce omu séu Domnedieu
Va scí se ne indrepte din acestu chaosu greu
Spre calea mântuirei? . . .

Pilade.

E dreptu si se cuvine,

Amicu cu-amicu, séu frate cu sora cându convine,
In bratie unulu p'altulu cu doru se se cuprinda!
A nóstra grige inse adi trebue se tinda
Mai tare intr'acolo (lasându plânsulu amaru):
Cum am poté ajunge alu patriei hotaru
Mai iute din acést'a selbatice cetate,
Acum, pân' ne suride frumós'a libertate? —
Celu intieptu profita de-alu sórtei ori ce daru,
Noroculu cându i vine, se nu-i vie 'nzadaru.

Oreste.

Dici bine, dieu, amice! Dar' am sperantia buna,
Cà ajutati in tóte vomu fi si de Fortuna;
Si ea, decátu tiranii cu multu este mai tare!

Ifigenia.

A me opri pe mine nemica nu-i in stare,
Se nu 'ntrebu inca cev'a: Electr'a cum traesce?
Cáci anim'a-mi ardienda de multu o totu doresce.

Oreste (aretându spre Pilade).

Cu-amiculu meu ea duce o viétia ne'ntristata.

Ifigenia.

A! spune-mi, cine-i dinsulu, si cine i-a fostu tata?

Oreste.

A lui parint' Strophiu in Phocis e numitu.

Ifigenia.

Atunci dintr'o tulpina cu noi a resaritu! *)

Oreste.

Mi-e consangenu, si celu mai fidelu amicu sub sóre.

Ifigenia.

Cându am venitu din Argos, erá nascutu elu óre?

Oreste.

Ba mai târdiu cu ceva pe lume a sositu.

*) Strophiu a fostu barbatulu surorii lui Agamemnon, si Pilade prin urmare veru cu Oreste si Ifigenia.

Ifigenia (catra Pilade).

Primesce salutarea-mi, cumnatulu meu iubitu!...

Oreste.

Si salvatoriulu viet-mi! nu numai alu meu veru.—

Ifigenia (catra Oreste).

Si-a maicei tale viétia ai stins'o 'ntr'adeveru?

Oreste.

A tatalui meu mórte dorindu se o resbunu.

Ifigenia.

Si pentru ce-a ucisu ea p'alu ei consórté bunu?

Oreste.

O! nu cercetá caus'a!... S'o scii nu se cuvine...

Ifigenia.

Acum intrég'a tiéra sí-a 'ntorsu ochii spre tine.

Oreste.

Dar' Menelau domnesce; eu sun persecutatu.

Ifigenia.

Ah! unchiulu siede dara p'alu teu tronu ruinatu?

Oreste.

Nu elu me persecuta, ci negrele-Erinnise. *)

Ifigenia.

Acum pricepu delirulu, ce spunu cà te cuprinse.

Oreste.

Mai fost'am, nu odata, de ele chinuitu . . .

Ifigenia.

Vai tie! pentru-alu mamei omoru te-au prigonitu.

Oreste.

Incátu spume sângiöse totu chipu-mi inundara.

Ifigenia.

Dar' spune-mi, ce 'ntemplare te-aduse 'n ast'a tiéra?

Oreste.

Aici, iubita sora, trimisu de Phoebus viu.

Ifigenia.

Cu ce scopu? poti-mi spune? séu nu-i ertatu
[se sciu?]

Oreste.

Asculta dar' a mele dureri dela 'nceputu.

Abia a resbunarii grea óra a trecutú,

Si maic'a 'n alta lume s'a dusu dintre cei vii:

Nu mai avui odihna de-a iadului Furii.

Ca me silise lumea in capu a o luá.

Dar' Phoebus, induratulu, mi-a disu cu vócea s'a.

Se mergu ér' in Athen'a, la tribunalulu sântu

Infintiatu de Zeus, si-acolo prin cuventu

Marturisindu-mi crim'a, se stau la judecata.

M'am dusu deci in Athen'a, cu anima 'ntristata;

Acolo, nici unu sufletu, voiosu nu m'a privitu:

La mésa separata se siedu erám silitu

*) Erinnise, Furii, Eumenide: sub aceste diverse numiri e de a se intielege unu soiu de fiintie ingrozitóre, inchi-puite in form'a unor mueri betrane, urite, pe capu cu sierpi in locu de peru. Ele persecutau neincetatu pe facatorii de rele mai alesu pe ucigetori. — Astfelu personificase fantasi'a Eleniloru sim-tiulu numitu de noi: mustrea conscintiei.

In ori-ce aduare; toti beau si-si inchinau,
 Dar' nici câtu-i o vorba cu mine nu graiau.
 Nici eu nu puteam alt'a, decâtu plânge cu gele
 Că-amu fostu nebunu a stinge viéti'a maicei mele.
 Mergêndu 'nainte legei la tribunalulu sântu,
 P'unu scaunu eu siediu'am, confusu si tremurându
 Pe altulu, dintre Furiu siedea cea mai betrana.*)
 Le-am spusu, la intrebare, de ce cu a mea mâna
 Pe maic'a am ucis'o; ér' ele-au judecatu.
 Dar' voturi (negre si albe) egale s'au aflatu.
 Atunci ceresculu Phoebus, stându si elu p'a mea parte,
 Fina sentinti'a sacra si me scapá de mórte.
 Invingetoriu esisem din a dreptatii casa;
 Dar' dintre Furiu, cele ce 'ncontra mea votase.
 Despretiuindu sentinti'a, m'au totu persecutatu
 De nou, pâna ce 'n templulu lui Phoebus am intratu,
 Si 'ngenunchiandu pe pragu-i, facut'am juramentu:
 A-mi stinge-azolo viéti'a in loculu acelu sântu,
 De nu va se-mi trimita indata ajutoriu.
 Atunci, din alu seu scaunu de auru lucitoriu.
 Ceresculu Phoebus dis'a: p'acestu pamentu se viu,
 Si statu'a cadiuta din ceriulu azuriu
 S'o iáu, si in Athen'a s'o ducu de-aici cu mine. —
 Ajutá-mi si tu dara, si tóte voru fi bine!
 De voiu poté icón'a s'o ducu in a mea tíera;
 Eu voiu scapá de Furiu, ér' tu vei vedé éra
 Alu Greciei plaiu verde, căci te voiu duce 'ndata
 Cu bare'a mea acasa. Deci sora adorata!
 Conserva-ti viti'a vechia, o! tiene-me 'n viéti'a!
 Căci sórele vietii-mi apune-va iu cetia,
 Si va apune-a nóstra intréga familia.
 In nóptea nimicirei, de nu mi-ajuti adi mie
 De-aici icón'a sânta acasa a-o duce.

Ifigenia.

A te vedé odata, o! fratele meu dulce,
 A fi cu tine 'n Argos: de-acestu doru ardeam eu,
 Pan' inca nu te-aduse aice Domnedieu!
 Ce vré deci alu teu sufletu, e si a mea dorintia,
 Si totu, ce sciu, voiu face, se scapi de suferintia,
 Si viti'a nóstra vechia in viéti'a se remana.
 De mórtea, ce te-ascépta, scapá-te-ar a mea mâna
 Usioru . . . Poté-voiu inse si prin ce maestria,
 Se'ncungiuru a dieinei si-a regelui mânia,
 Cându statu'a cerésca din templu va lipsi?
 Se-mi scapu a mea viéti'a, ce modu voiu sci gasi?....
 Cându mai poté conduce in barca si pe mine
 De-odata cu icón'a . . . atunci tóte-ar' fi bine . . .
 Dar' ori si cum se fie, se moru aci nu-mi pasa:
 Tu, numai, cu icón'a s'ajungi in pace acasa
 Nu! nu me voiu ascunde de-a mortii négra façia!
 A te scapá sum gat'a, chiar' si cu-a mea viéti'a;
 Căci cei mai tristu, cá mórtea unui barbatu in lume?
 Muerea? slabitiune! acest'a-i alu ei nume.

*) Despre tribunalulu Greciloru, numitu *Areopagu*, tradițiunea spune că e infintiatu de insusi Zeus, si că in timpurile mai vechi judecau intrinsulu chiar *Eumenidele* (*Furiile*).

Oreste.

A fi si-alu maicei mele si-alu teu ucigatoru
 Nu vreu; de-ajunsu mi-esté alu ei cumplitu omoru.
 Cu tine voiu de astadi se trecu prin ori ce sorte,
 Ascepte-me in cale viéti'a, séu grea mórte!
 De voiu poté, acasa te-'oiu duce, sora buna;
 De nu: aici mori-voiu cu tine dimpreuna.
 Audi, ce cugetu inse: De n'ar fi pe placere
 Dieinei Artemide, atunci nu poté cere
 Nici Phoebus dela mine, se ducu de-aici acasa
 Icón'a cea cerésca. Acestu gându nu me lasa
 A desperá. Eu cugetu, că-acusi vedé-voiu éra
 Cu tine impreuna a mea frumoasa tíera.

Ifigenia.

Dar' cum vomu poté óre de mórte se scapamu,
 Si statu'a cerésca de-aice s'o luámu?
 Acést'a e stavil'a ce'n cale ne opresce!
 Căci dorulu si vointi'a din pieptu nu ne lipsesce.

Oreste.

Se omorimu pe rege, si vomu scapá usioru.

Ifigenia.

Ce? tu, streinu, ucide-ai p'alu tiei domnitoru?

Oreste.

De ce se nu, cându mórtea-i ne-aduce mántuire.

Ifigenia.

Eu nu potu; cutezarea-ti me umple de 'ngrozire.

Oreste.

Séu ici cându mai ascunde in templu, n'ar' fi
 [bine? . . . .]

Ifigenia.

Si statu'a s'o ducemu in nóptea care vine?

Oreste.

Da, — Furiu nóptea ambla, si dreptii cându e sóre.

Ifigenia.

Dar' pazitorii nu voru simti nimic'a óre?

Oreste.

Asie-i, suntemu perduti dar'! nu-i cale de scapatu...

Ifigenia.

Ah! o idea buna prin capu mi-a fulgeratu.

Oreste.

Ce? spune-mi-o si mie.

Ifigenia.

A ta doiósa sórte

Va fi luntrea, prin care noi vomu scapá de mórte.

Oreste.

A tiese la intrige femeile suntu bune.

Ifigenia.

Pe maic'a-ti că-ai ucis'o eu regelui voiu spune....

Oreste.

Profita de-a mea stare precum scii tu mai bine.

Ifigenia.

Si — se te jertfimu astfelu p'altariu nu se cuvine.

Oreste.

De ce?

Ifigenia.

Pentru-că mân'a-ti cu sânge e petata,
Si nu te vré diein'a; ea vré jertfa curata...

Oreste.

Si statu'a poté-vomu s'o scótemu de-aici óre?

Ifigenia.

Se fii curatu, cu apa te voiu spelá din mare.

Oreste.

Dar' statu'a e cóle in templu asiediata.

Ifigenia.

Si-aceea o voiu duce s'o spelu, cá-i profanata.

Oreste.

Si-acésta curatire in ce locu o vei face?

Ifigenia.

Acolo, unde barc'a-ti legata la malu jace.

Oreste.

Si cine va se-ti duca icón'a pân' la mare?

Ifigenia.

Eu ins'a-mi; nime altulu dreptu s'o atinga n'are.

Oreste.

E bine; dar' Pilade? De dinsulu ai uitatu?

Ifigenia.

Voiu dice, cá prin tine si elu e profanatu.

Oreste.

P'ascunsu vei lucra? séu dór' cu-a regelui vointia?

Ifigenia.

Voiu cere si-alui voia. P'ascunsu nu-i cu potintia.

Oreste.

Apoi... la malu ne-ascépta unu vasu pregatitu bine.

Ifigenia.

De-acole 'ncolo tóte atérna dela tine.

Oreste (aretandu spre servitórie).

Muerile aceste ne stau in cale inca.

In dar' suntu tóte; fora facerea loru adinca
Nimicu nu potemu face. Le róga deci ferbinte,
Vorbesce-le la sufletu cu-a talé dulci cuvinte.

Muerea-i dela fire milósa, simtitóre . . .

Si-acusi vomu vedé éra alu tierii nóstre sóre!

Ifigenia (catra servitórie).

Mueri iubite! ochii spre voi mi-i atintescu:

Cáci dela voi atérna, se moriu, séu se traescu;

Se-mi mérga tóte bine, séu se pierdu astadi tóte:

A mea dorita tíera si sora si scumpu frate.

Se nu uitati, iubite, cumca suntemu mueri

Detóre un'a p'alt'a in ori ce 'mpregiurári

A ne iubi din sufletu si-a ne ajutorá. —

Taceti dar', si fiti bune cu noi a conclucrá!

Frumósa-i limb'a 'n care secretulu ascunsu siede,

Si anim'a in care potemu a ne increde.

Vede-ti, pe trei fintie ne-ascépta-aceeasi sórte.

Scapare din robia, séu durerósa mórte.

Salvându a nóstra víctia, si voi veti fi salvate:
Ve ducu in tíer'a vóstra, de unde-ati fostu luat.
Ve rogu dara cu lacrimi: pe tine p'a ta drépta,
Pe tine ér' pe prunci-ti, ce-acasa te ascépta,
Si pe parinti pe tine, ce 'n lume te-au nascutu:
Voiti, séu ba? . . . raspundeti! . . . De nu: tóte-
[au trecut]

Mori-voiu inca astadi cu-alu meu frate 'mpreuna.

Corulu de muieri.

In noi te poti increde, stapân'a nóstra buna,
Cáci vomu tacé, pe zeus chiamamu de martnria!

Ifigenia.

Noroculu, fericirea cu voi dara se fia!

Si-acum intrati in templu, cáci regele acusi vine,
Si-va 'ntrebá: jertfit'am victimele streine? —

(catra statu'a Artemidei)

Dieina gratiósá! ce m'ai scapatu odata

(In portulu Aulidei) de mórtea infricosiata:

O! fii cu noi si astadi! séu versurile sánte

A fratelui teu Phoebus*) de astadi inainte

Nu va se le mai crédia, vai, nime, pentru tine.

Si vino din aceste selbateci tíeri cu mine

Voiósa in Athen'a; la ce se siedi aici:

Cându poti merge 'n cetate mai culta, mai ferice?

(Intra in templu).

Finea actului IV.

*) Sub versurile sánte a lui Phoebus suntu de a se întielege profetiele — edate totu de-ann'a in versuri — ale oracelor consacrate dieului Phoebus.

AVISU IMPORTANTU

PENTRU TOTI BARBATII DE SCÓLA.

„Scóla Romana“ va aparé si in anulu viitoru si inca de 3 ori pe luna (la 1-a, 11 si 21) totu de a una in numere de câte o cóla intréga; cu tóte acestea pretiulu remâne celu din anulu espiratu (4 fl. pe unu anu, 2 fl. pe o diumetate). In redactiune a mai intratu, alaturea cu D. Petri, inca D. M. Popu, prof. gimnasialu in Naseudu, ér de colaboratori stabili s'au ingagiatu Dr. P. Tanco, directoru la gimnasiulu din Naseudu, Dr. A. P. Alessi si G. Pietosu, profesori la acelasi gimnasiu, Dr. A. Grama, prof. seminariole in Blasiu, T. Ceontea prof. seminariole in Aradu, I. Lazariu, prof. preparandialu in Deva, V. G. Borgovanu, prof. preparandialu in Gherla, etc.

Program'a remâne aceeasi. Fóra va tractá tóte costionile pedagogice, atátu in disertatiuni teoretice, câtu si in elaborate practice; se va ocupá de tóte institutiele nóstre de cultura: primare si secundare, pedagogice si teologice, comerciale si industriale; nu va trece cu vederea nice crescerea sessului frumosu, si va espune intr'o serie de epistóle, agendele preotului cá directoru si inspectoru scolaru. Deosebitu de acést'a unu ciclulu de articlii voru avé de scopu a tiené pre lectoru in curentulu progresului facutu pe terenulu sciintieloru reale.

Abonamentele a se adresá la redactiune in Naseudu (Transilvania) celu multu pâna la 1-a Ian. 1880, cându va aparé primululu numeru.

Abonantii acestei foie 'si voru poté procurá tóte scrierile aparute in Editiunea Imprimeriei „Georgiu Lazaru“ cu reducere de 33% din pretiulu ordinariu.

Proprietariu, Editoru si Redactoru respundietoriu: **Niculae F. Negrutiu.**

Gherla. Imprimeria „Georgiu-Lazaru.“ 1879.